

Školy se v průřezových tématech nově zaměří na oblasti směřující k sobě, ke společnosti a ke světu

18.4.2024 - Václav Zeman | Člověk v tísni

Zapojila ses do tvorby revize rámcových vzdělávacích programů, na jejichž základě školy mohou sestavovat své vlastní školní vzdělávací programy, podle kterých pak vypadá výuka v dané škole. Byla jsi členkou skupiny Národního pedagogického institutu (NPI), který měl tvorbu revize na starosti, pro oblast průřezových témat. K jakým změnám má v této oblasti dojít? Jaká průřezová témata byla v rámcových vzdělávacích programech dosud, jaká v nich mají být teď?

V současné době je v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání šest průřezových témat – výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, multikulturní výchova, mediální výchova, environmentální výchova, výchova demokratického občana a osobnostní a sociální výchova. Ještě před tvorbou samotné revize RVP stanovila expertní skupina MŠMT hlavní směry těchto úprav. Její členové navrhli, aby při revizi byl obsah tohoto základního vzdělávacího dokumentu pro české školy celkově zredukován a aby byl více zaměřený na osvojování kompetencí žáky. V oblasti průřezových témat to vedlo ke snížení počtu průřezových témat na tři. Návrh revidovaného rámcového programu tak měl obsahovat témata směřující k sobě, ke společnosti a ke světu.

Téma směřující k sobě se má věnovat především péči o wellbeing žáků, téma směřující ke společnosti nese název Společnost pro všechny a téma směřující ke světu se nazývá Udržitelné prostředí. Část obsahů a informací ze současných průřezových témat se zároveň přesunula přímo do některých vzdělávacích oblastí. Průřezová témata hodně cílí na utváření postojů, ty je ale třeba budovat si na základě určitých znalostí, aby šlo o informované postoje. Při přípravě revize RVP tak bylo nutné promýšlet, co se děti mají fakticky naučit ve vzdělávacích oblastech, aby s tím pak mohly pracovat při formování či případné změně postojů v průřezovém tématu. Pokud se budeme bavit třeba o klimatické změně, je součástí tématu Udržitelné prostředí, týká se i témat Společnost pro všechny a Péče o wellbeing, ale pro porozumění toho, co se děje, potřebují žáci získat například v přírodovědné vzdělávací oblasti znalosti zesilování skleníkového efektu.

Jak navržené změny hodnotíš? Celkově došlo k redukci průřezových témat, vidíš na ní něco pozitivního?

Považuji za dobré technické provedení návrhu nového kurikula. Elektronická verze dobře umožňuje hledat všechna propojení různých témat a oblastí. Pokud je třeba u nějakého průřezového tématu uvedený očekávaný výsledek učení, tak učitel hned uvidí, s čím vším téma souvisí, s čím ho může propojit. I to, jaké klíčové kompetence může díky tématu rozvíjet. V několika fázích tvorby revidovaných průřezových témat jsme opravdu byli nuceni dost redukovat. Myslím ale, že ve výsledku to řadě témat prospělo. Nemám pocit, že by ve výsledné podobě nějaké téma výrazně chybělo. Pokud nedojde k výrazným řezům nebo přesunům pod vzdělávací obory během veřejného připomínkování, které teď běží a bude poté zapracováno, budu s výsledkem spokojená.

Hodně jsem stála o to, aby se do revize RVP promítly myšlenky z dokumentu UNESCO, o kterém jsme mluvili s Petrem Danišem v příspěvku na konferenci Úspěch pro každého žáka v roce 2022.

Jak probíhaly debaty a práce ve skupině, do které ses zapojila?

Na členství v pracovních skupinách, které se na přípravách revize RVP podílely, bylo vypsáno regulérní výběrové řízení, do kterého bylo třeba se přihlásit. Pracovní skupina pro průřezová témata měla asi 16 členů, byli v ní zástupci organizací, které pracují se současnými průřezovými tématy, zástupci učitelů, vedení škol, akademického prostředí. Na začátku jsme vedli dlouhé diskuze nad tím, abychom našli společný základ pro nově navržené oblasti a nepřetahovali se o to, kdo tam prosadí víc z té své. To se myslím podařilo dobře. Zároveň se leckterá témata jako třeba mediální výchova prolínají všemi třemi současnými průřezovými oblastmi, ačkoli její hlavní zakotvení je ve Společnosti pro všechny jako samostatný tematický okruh Život s médií.

Jak jsou nyní v návrhu revize RVP zohledněna další témata, kterým se dlouhodobě věnujeme v Člověku v tísní, jako jsou globální, klimatické nebo společné vzdělávání?

Vstoupila jsem do tohoto procesu s tím, že nějakou změnu kurikula potřebujeme udělat. Ta změna je podle mě nutná, svět se rychle mění, podle toho se má tedy proměňovat i vzdělávání a to, co se budou děti ve školách učit. Děti dnes potřebují získávat kompetence, díky kterým se dokáží uplatnit v budoucnu. Musí zároveň umět reagovat na to, co se v současném světě děje. Hodně jsem stála o to, aby se do revize RVP promítly myšlenky z dokumentu UNESCO, o kterém jsme mluvili s Petrem Danišem v příspěvku na konferenci Úspěch pro každého žáka v roce 2022. Týkají se toho, že planeta je v ohrožení, zvětšují se nerovnosti, dochází k oslabování demokracie a technologický pokrok je v řadě ohledů dvousečný. NPI s tímto materiálem pracovalo a navrhlo hodnoty, které nese celé revidované kurikulum a jsou uvedené v jeho úvodních obecných částech. S těmito aktuálními tématy, které společnost v tuto chvíli trápí, mají podle mě úzce souviset i průřezová témata. Děti se s tím vším pravidelně setkávají a potřebují se s tím nějak vypořádat. Určitě jde o témata udržitelnosti, klimatické změny, rozmanitosti ve společnosti a snahu o celkovou inkluzivnost společnosti. Téma udržitelnosti třeba vnímám mnohem ve větší šíři než jen jako environmentální problematiku. Jde o téma, které je do značné míry i sociální, jde v něm i o to, abychom měli soudržnou společnost, aby byl mezi lidmi vzájemný respekt. S udržitelností souvisí i technická řešení, kterými se žáci zabývají v oblastech jako jsou fyzika nebo matematika. Mám radost, že to podobně viděli jak kolegové v naší skupině, tak i řada těch z ostatních skupin. Téma udržitelnosti se tak přirozeně dostalo i do dalších vzdělávacích oblastí a otázky udržitelnosti řeší třeba i dějepis.

Byl ve vaší skupině patrný nějaký posun v oblasti inkluze, související s obdobím koronavirové pandemie a zhoršujícího se duševního zdraví dětí celkově?

Je nezpochybnitelné, že děti se potřebují cítit dobře a bezpečně, aby mohly rozvíjet svůj potenciál. Potřebují být také přijímané takové, jaké jsou. V tomto směru byla určitě ve skupině jednoznačná shoda, že má v revidovaném kurikulu hrát významnou roli nově téma wellbeingu. Jinak multikulturní výchova už sice nebude samostatným průřezovým tématem, ale sama považuji za účinnější, když se pracuje s tématy identity, rozmanitosti mezi lidmi a harmonického soužití v rámci Osobnostní a sociální výchovy, Péče o wellbeing, Společnosti pro všechny a jednotlivých vzdělávacích oblastí. O tom, že děti mají rozvíjet empatii, solidaritu nebo vzájemnou pomoc nebylo sporu ani v pracovních skupinách napříč některými obory a tématy, které později během tvorby revidovaného RVP vznikly. Z mého pohledu jsou ohledně toho, na co se ptáš, důležité i kapitoly v obecné části RVP, které popisují cíle a hodnoty, na něž je kladen důraz a mezi nimiž je například důstojný život pro všechny, a také pojetí základního vzdělávání. Na základě toho všeho by se měla utvářet kultura školy, kterou považuji za klíčovou pro inkluzi a duševní zdraví dětí.

Multikulturní výchova už sice nebude samostatným průřezovým tématem, ale o tom, že děti mají rozvíjet empatii, solidaritu nebo vzájemnou pomoc nebylo sporu napříč všemi pracovními skupinami.

Co bude teď podle tebe důležité pro to, aby se podařilo nově revidované RVP efektivně zavést do škol? Jakou podporu budou školy nejvíce potřebovat?

V Česku je už dnes řada škol, pro které nemusí být revidovaný RVP nic zásadně nového. Ty se už teď snaží zaměřovat na rozvoj kompetencí, základních gramotností a na průřezová témata. Propojují předměty mezi sebou, podporují děti v aktivním občanství, dělají s dětmi zajímavé projekty. Tyto školy se této změny nemusí nijak obávat a spíše jim pomůže. Školy a učitelé, kteří si se současnými vzdělávacími programy moc neporadili, u těch to bude přechod na ty nové vyžadovat jistou proměnu jejich práce. Bude třeba, aby učitelé v rámci takové školy více spolupracovali, přemýšleli nad mezipředmětovými vztahy, aby se domlouvali, jak můžou společně rozvíjet některé kompetence nebo pracovat s průřezovými tématy. Je nutné, aby jim při tom byla nabídnuta účinná metodická podpora. Chystají se zároveň modelové školní vzdělávací programy, které budou moci školy využít jako inspiraci či vzor pro tvorbu těch vlastních. Jeden by měl být více tradiční, druhý zaměřený více na integrovanou výuku, třetí by měl být postavený na tematických celcích. To samo o sobě ale určitě nebude dostačující. Myslím, že je také důležité, aby se při podpoře zavádění nových rámcových vzdělávacích programů pracovalo s celými učitelskými sbory škol. V minulosti se moc neosvědčilo, když byl za školu vyslaný na školení jen jeden člověk, který měl vše do školy sám převést. Rozhodně by pomohlo, kdyby školy měly k dispozici mentory, kteří jim při tvorbě jejich školních vzdělávacích programů a implementaci nového RVP budou oporou.

Zapojte se do veřejné konzultace návrhu revize RVP

Do veřejné konzultace návrhu revize Rámcových vzdělávacích programů se můžete zapojit na webu Národního pedagogického institutu (NPI) na této adrese

revize.rvp.cz/verejna-konzultace. Veřejná konzultace probíhá do 31. května 2024 a týká se předškolního a základního vzdělávání.

<https://www.clovekvtsni.cz/skoly-se-v-prurezovych-tematech-nove-zameri-na-oblasti-smerujici-k-sobe-ke-spolecnosti-a-ke-svetu-11378gp>